

Rapportage en evaluatie

Subsidieregeling

Toekomstgerichte landbouw 2023

Zuidwolde 27-05-2024

Marjon van den Brand
Wilma Manenschijn

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Globale beschrijving van de regeling	4
2.1	Doel van de regeling	4
2.2	Samenwerking	4
2.3	Alle agrarische sectoren	4
2.4	Financiële grenzen	4
2.5	Onafhankelijke adviescommissie	4
3	Resultaten	5
3.1	Voorvertering mest	5
3.2	Project Regeneratieve Landbouw Fase 2	5
3.3	Mechanische vernietiging van groenbemester	6
3.4	Financieel overzicht	6
4	Beoordeling	7
4.1	Draagt de regeling bij aan de gestelde doelen?	7
4.2	Is het resultaat conform het beoogde resultaat?	7
4.3	Wat zijn de ervaringen met de door de raad opgegeven kaders?	7
4.4	Hoe verloopt het proces van toekenning?	8
4.5	Wat zijn de ervaringen met de subsidieregeling?	8
4.6	Hoe verloopt de interne ondersteuning?	9
4.7	Laagdrempeligheid	9
5	Conclusies en aanbevelingen	10
5.1	Conclusies	10
5.2	Aanbevelingen	10
	Bronnen:	11

1 Inleiding

De gemeenteraad van De Wolden besloot in november 2019 om € 300.000,- te reserveren voor het Transitiefonds Toekomstgerichte Landbouw. Vervolgens stelde ze op 30 juni 2022 de kaders voor dit fonds vast. Het college ontwikkelde een subsidieregeling die in werking trad op 15 maart 2023.

Er volgden twee openstellingsperiodes: van 15 maart tot 1 mei 2023 en van 1 september tot 1 november 2023. Dat leverde in totaal 3 subsidietoekenningen op met een totaalbedrag van € 93.400,-.

Op 1 januari 2024 is er nog € 250.000,- aan het fonds toegevoegd.

Een van de kaders van het Transitiefonds Toekomstgerichte Landbouw gaat specifiek over monitoring en evaluatie. Afsproken is dat er jaarlijks een rapportage komt, waarin:

- de projecten beschreven worden die een subsidie hebben ontvangen uit het fonds;
- het aantal deelnemende agrariërs staat dat bij de projecten betrokken is;
- de doelen genoemd worden die door de projecten worden gesteund.

Ook is er een jaarlijkse evaluatie en mogelijke bijstelling. Dit document bevat de bedoelde rapportage en evaluatie.

2 Globale beschrijving van de regeling

De subsidieregeling kan agrarische ondernemers helpen om nog toekomstgerichter te worden.

2.1 Doel van de regeling

We willen de beweging naar een meer duurzame en natuurinclusieve landbouw stimuleren. Een project krijgt ondersteuning als het bijvoorbeeld bijdraagt aan het verbeteren van de water- of bodemkwaliteit, verbeteren van de biodiversiteit of vermindering van het gebruik van chemische gewasbescherming.

2.2 Samenwerking

We nemen alleen subsidieaanvragen in behandeling van drie of meer samenwerkende agrariërs. Hiermee willen we bereiken dat innovatieve technieken breed worden gedeeld in de sector.

2.3 Alle agrarische sectoren

De regeling is bedoeld voor alle agrarische sectoren in De Wolden. Hij is vooral bedoeld voor agrarische ondernemers, maar we stimuleren samenwerking met andere ondernemers, organisaties en personen.

2.4 Financiële grenzen

De regeling gaat uit van een maximale bijdrage van 50% in de subsidiabele kosten, met een maximum van € 40.000,- per aanvraag. Aanvragen voor projecten moeten groter dan € 1.000,- zijn. Aanvragen kleiner dan € 5.000,- worden ambtelijk beoordeeld en toegekend. Grotere aanvragen worden door het college toegekend. Hierbij heeft het college de mogelijkheid om gemotiveerd af te wijken van de criteria en voorwaarden. De regeling kent geen subsidieplafond per jaar, wel een eindplafond.

2.5 Onafhankelijke adviescommissie

De aanvragen waarin een subsidiebedrag van meer dan € 5.000,- wordt gevraagd, worden beoordeeld door een onafhankelijke adviescommissie. De commissie bestaat uit drie personen met kennis van landbouwpraktijk, van innovatieve technieken en van andere financieringsbronnen. De onafhankelijke commissie wordt ook wel 'het expertteam' genoemd. Zij adviseert het college over toekenning van de subsidie. Deze adviezen zijn concreet ten aanzien van de voorwaarden uit de regeling. Het college kan gemotiveerd van dit advies afwijken.

In 2023 bestond de onafhankelijke commissie uit twee vaste leden die voor drie jaar benoemd zijn en één tijdelijk lid. In 2024 is het tijdelijk lid vervangen door een nieuw lid. Dit nieuwe lid is aangesteld voor de jaren 2024 en 2025.

SUBSIDIEREGELING
TOEKOMSTGERICHTE LANDBOUW

DE WOLDEN
peeft energie

TOEKOMSTGERICHT BEZIG?

1. Wil jij een activiteit gaan doen die bijvoorbeeld
  - de biodiversiteit, de water- of bodemkwaliteit verbetert;
  - de CO₂ uitstoot of het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen verlaagt of de voedselketen verkort;
  - consumenten of omwonenden bij de bedrijfsvoering betreft?
2. Ben jij agrariër en werk je voor deze activiteit met tenminste 2 agrariërs samen of met een stichting, vereniging of coöperatie zonder winsttoegmerk?
3. Ben je gevestigd in De Wolden?

Is het antwoord op deze drie vragen ja?
Kijk dan of je in aanmerking komt voor subsidie Toekomstgerichte landbouw van gemeente De Wolden!

CIJFERS De subsidie dekt 50% van de totale kosten, het maximum is € 40.000,- per aanvraag.
Aanvragen kunnen worden ingediend van 1 maart tot 1 mei of van 1 september tot 1 november in 2023, 2024 en 2025.

MEER INFORMATIE

Nieuwsgierig geworden? Informeer bij
Wilma Manenschijn 06-39 30 92 00 of
Marjon van den Brand, 06-23 43 64 56
Kijk op dewolden.nl/landbouwsubsidie

OF SCAN DE QR-CODE

3 Resultaten

In 2023 zijn drie subsidieaanvragen toegekend. In dit hoofdstuk worden ze globaal beschreven.

3.1 Voorvertering mest

Drie boeren gaan een biologisch middel gebruiken dat de mest voorverteert. Deze samenwerkende boeren ontvingen een subsidie van € 40.000,- voor het gebruik van het middel Kopros. Dit middel bevordert de natuurlijke vertering van mest in de kelder, wat resulteert in een verbetering van de benutting van de mest op het land. Hierdoor verbetert de bodemkwaliteit en is er reductie van NH₄-emissie in de stal en op het land. Ook is er minder kunstmest nodig en daarmee is er een verlaging van CO₂-uitstoot. Het product zal drie jaar gebruikt kan worden, zodat er ook gemeten kan worden wat het effect van het gebruik van dit product is.

3.2 Project Regeneratieve Landbouw Fase 2

De gebiedscoöperatie Zuidwest Drenthe start met het project Regeneratieve Landbouw Fase 2. Zij ontving hiervoor een subsidie van € 39.900,-. Onder begeleiding van de coöperatie zullen boeren experimenteren met regeneratieve landbouwmethoden. Regeneratieve landbouw draagt bij aan de verbetering van bodemgezondheid, verlaging van CO₂-uitstoot en verbetering van de waterkwaliteit. Aan dit project doen twaalf boeren uit De Wolden mee.

3.3 Mechanische vernietiging van groenbemester

Werktuigenvereniging Ruinerwold schafte werktuigen aan voor mechanische vernietiging van groenbemester. Voor de aanschaf van een frontklepelmaaier en frees is € 13.500,- ontvangen. Met de combinatie van deze werktuigen kunnen groenbemestergewassen in één werkgang vernietigd worden. Hierdoor hoeven er geen chemische middelen zoals glyfosaat gebruikt te worden. Er zijn ca 200 boeren uit De Wolden lid van deze werktuigenvereniging.

3.4 Financieel overzicht

In eerste instantie is er € 300.000,- beschikbaar gesteld in het Transitiefonds Toekomstgerichte landbouw. Daarvan is er nu in totaal € 93.400,- toegekend. Op 1 januari 2024 is er weer € 250.000,- beschikbaar gekomen in het fonds. Voor de jaren 2024 en 2025 is dan nog € 456.600,- beschikbaar.

4 Beoordeling

Om tot een goede beoordeling van de regeling te komen is een aantal vragen opgesteld. Deze vragen en de antwoorden hierop staan hier onder.

4.1 Draagt de regeling bij aan de gestelde doelen?

De subsidieregeling noemt veel doelen die ondersteund kunnen worden door de subsidieregeling. Uitgangspunt daarbij is de beweging naar een meer duurzame en natuurinclusieve landbouw. Alle drie de toegekende subsidies dragen bij aan het behalen van deze doelen, elk op een eigen manier.

Voorvertering mest door biologisch middel

Door het gebruik van dit middel verbetert de bodemkwaliteit en is er reductie van NH₄-emissie in de stal en op het land. Er is minder kunstmest nodig, dat zorgt voor verbetering van de waterkwaliteit en verlaging van de CO₂ uitstoot.

Project regeneratieve landbouw

Regeneratieve landbouw draagt onder andere bij aan de verbetering van bodemgezondheid en waterkwaliteit en verlaging van de CO₂ uitstoot.

Werktuigen voor mechanische verwijdering groenbemester

Het mechanisch verwijderen van groenbemester draagt bij aan het verminderen van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen en het verbeteren van de bodem- en waterkwaliteit.

Op basis van de drie goedgekeurde projecten kunnen we stellen dat de subsidieregeling inderdaad bijdraagt aan een meer duurzame en natuurinclusieve landbouw.

4.2 Is het resultaat conform het beoogde resultaat?

In de regeling is aangegeven dat de wens is om aan het eind van de 2025 tien aanvragen te hebben toegekend met een bereik van minstens 80 boeren.

In 2023 zijn drie aanvragen toegekend, dat is in de lijn van tien in drie jaar.

Daarbij was één van de aanvragen van de werktuigenvereniging Ruinerwold, waar 200 boeren lid van zijn. Het bereik van 80 boeren is daarmee al behaald.

4.3 Wat zijn de ervaringen met de door de raad opgegeven kaders?

Er wordt gesproken over vijf kaders.

4.3.1 Eerste kader: doelen

De lijst met doelen bestaat uit veel onderdelen. De doelen zijn helder en goed bruikbaar bij de beoordeling van de aanvragen.

SUBSIDIEREGELING TOEKOMSTGERICHTE LANDBOUW

Gemeente De Wolden wil de lokale economie versterken en de leefbaarheid op het platteland waarborgen. Dat doen we door agrarische bedrijven te ondersteunen bij de transitie naar een toekomstgerichte Landbouw via een subsidieregeling.

Beschikbaar bedrag 300.000 euro voor de jaren 2023, 2024 en 2025

De gemeentelijke bijdrage is maximaal 50% in de subsidiabele kosten, met een maximum van 40.000 euro per aanvraag.

De subsidie kan worden aangevraagd door een samenwerkingsverband van minimaal drie agrarische bedrijven gevestigd in gemeente De Wolden.

PROJECTEN

Subsidie is beschikbaar voor projecten die betrekking hebben op twee of meer van de volgende thema's:

- Verbeteren waterkwaliteit
- Verbeteren bodemkwaliteit
- Verlagen CO₂ uitstoot
- Verminderen gebruik chemische gewasbescherming
- Nieuwe verdienmodellen ontwikkelen
- Anticiperen op klimaatverandering
- Aanleg landschapselementen
- Verbeteren biodiversiteit
- Bedrijfsvoering natuurinclusiever maken
- Verkorten van de voedselketen
- Betrekken consumenten en omwonenden bij de bedrijfsvoering (informerend, dialoog)

ACTIVITEITEN

Subsidie is beschikbaar voor activiteiten zoals:

- Verwerving en/of verspreiding van nieuwe kennis en vaardigheden
- (Praktijk)onderzoek naar innovatieve producten, diensten, technieken en toepassingen
- Toepassing van innovatieve producten, diensten, technieken en toepassingen
- Monitoring van de effecten van innovatieve producten, diensten, technieken en toepassingen
- Haalbaarheidsonderzoek met betrekking tot innovatieve producten, diensten, technieken en toepassingen
- Ontwikkeling van nieuwe afzetmarkten
- Aanpassingen in de bedrijfsvoering gericht op het vergroten van de biodiversiteit en waterkwaliteit
- Communicatie en promotie over toekomstgerichte landbouw
- Opzetten van nieuwe samenwerkingsvormen en/of rechtspersonen

SUBSIDIE AANVRAGEN

De subsidie kan tweemaal per kalenderjaar worden ingediend. De periodes zijn: 1 maart tot 1 mei en van 1 september tot 1 november.

De subsidie aanvragen of alle voorwaarden nalezen? Ga dan naar dewolden.nl/subsidieregelinglandbouw

DE WOLDEN geeft energie

Meer informatie? Ga naar dewolden.nl/toekomstgerichtelandbouw

4.3.2 Tweede kader: samenwerking

Doordat een aanvraag door drie of meer ondernemers/personen moet worden ingediend, is het gemakkelijk om opgedane kennis in het project te delen met andere projectleden. Dit zie je ook in de praktijk gebeuren.

Deze manier van aanvragen heeft ook een nadeel. Voor een individuele boer is het best een opgave om de kartrekker te zijn voor een project. Voor een aanvrager is het een opgave alle deelnemersformulieren op tijd bij elkaar te krijgen.

De regeling kent ook de mogelijkheid om een organisatie als penvoerder te benoemen. Het moet dan gaan om een stichting, vereniging of coöperatie zonder winstoogmerk. Bij twee van de drie aanvragen is hiervan gebruik gemaakt: door de Werktuigvereniging Ruinerwold e.o. en door de Gebiedscoöperatie Zuidwest Drenthe.

4.3.3 Derde kader: alle sectoren vertegenwoordigd

Tot nu toe zijn er bij de aanvragen akkerbouwers en melkveehouders betrokken. Wellicht komen er in de komende twee jaar nog aanvragen uit andere agrarische sectoren.

4.3.4 Vierde kader: beoordeling

In de praktijk werkt het beoordelingskader goed. Het werken met een onafhankelijk expertteam om de aanvragen te beoordelen is prettig. De aanvrager houdt op uitnodiging een korte presentatie aan het expertteam en de betrokken ambtenaren over het project. Aan het eind van deze presentatie, als de aanvrager vertrokken is, geeft het expertteam haar advies over de subsidieaanvraag. Daarbij worden ook drie complimenten en drie tips gegeven. De presentaties zijn gedaan door de betrokken boeren en een procesbegeleider van de aanvraag.

4.3.5 Vijfde kader: monitoring en evaluatie

Afgesproken is dat er jaarlijks een rapportage komt, waarin de projecten beschreven worden die een subsidie hebben ontvangen uit het fonds, het aantal deelnemende agrariërs en de doelen die hiermee worden gesteund. Ook is er een jaarlijkse evaluatie en is er bijstelling mogelijk.

4.4 Hoe verloopt het proces van toekenning?

Op basis van het advies van het expertteam wordt een collegevoorstel gemaakt om de subsidie (al dan niet) toe te kennen. Als het college positief besloten heeft, kan de procedure van toekenning in het zaakstelsel doorlopen worden. Het hele traject van beoordeling van het expertteam, besluitvorming door het college en het opstellen van de verleningsbeschikking vraagt ongeveer drie maanden tijd. Er is door één aanvrager aangegeven dat er nog best een tijd zit tussen de presentatie aan het expertteam en de brief met de verleningsbeschikking. Een andere aanvrager vond deze tijd juist heel acceptabel.

4.5 Wat zijn de ervaringen met de subsidieregeling?

4.5.1 Projecten die niet onder de regeling vallen

De tekst van de regeling is grotendeels helder. Wel zijn er vragen gekomen over te subsidiëren projecten gericht op het opwekken van groene elektriciteit, produceren van groen gas en energiebesparing. Deze projecten komen niet in aanmerking voor deze subsidie. Dit is door de gemeenteraad besloten op 30 juni 2022 bij vaststelling van de kaders voor het Transitiefonds Toekomstgerichte landbouw. Er zijn namelijk al veel andere subsidieregelingen voor dit soort activiteiten en projecten.

4.5.2 Staatssteuntoets

Elke aanvraag moet getoetst worden op ongeoorloofde staatssteun. Daartoe is op het beoordelingsformulier een aantal criteria opgenomen waarop de aanvraag getoetst wordt. Het gaat dan onder andere om de juiste SBI-code van de aanvrager, het drempelbedrag, of er sprake is van een stimulerend effect en of de onderneming niet in financiële moeilijkheden verkeert. De indiener wordt om gegevens gevraagd om deze toets te kunnen uitvoeren. In de praktijk blijkt deze toets door de betreffende ambtenaren goed zelf uitgevoerd te kunnen worden. Alle aanvragers voldeden aan de criteria.

4.5.3 De State Aid Transparency Award Module (TAM) melding

Voor decentrale overheden die staatssteun verlenen geldt een transparantieverplichting. Deze verplichting houdt in dat decentrale overheden via de TAM melding informatie verstrekken over verleende staatssteun. Bij individuele steunverlening is het drempelbedrag om een melding te doen € 10.000,-. De melding moet worden gedaan bij de Europese Commissie en wordt gecontroleerd door het coördinatiepunt Staatssteun van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De benodigde meldingen zijn gedaan.

4.6 Hoe verloopt de interne ondersteuning?

Bij het opzetten en uitvoeren van de regeling is de hulp van collega's van diverse disciplines noodzakelijk. Er is samengewerkt met collega's van juridische zaken, dienstverlening, communicatie en financiën. De samenwerking met deze collega's is heel goed verlopen.

4.7 Laagdrempeligheid

De regeling beoogt laagdrempelig en toegankelijk te zijn. De aanvragers hebben aangegeven dat het inderdaad een niet heel ingewikkelde regeling is. Al is het voor een boer die niet van computers houdt toch nog wel even werk om alles goed in te vullen en aan te leveren. Het helpt ook dat een organisatie zonder winstoogmerk de aanvraag namens de agrariërs kan doen. Het wordt gewaardeerd dat gemeente De Wolden op deze manier geld beschikbaar stelt voor initiatieven van agrariërs in de gemeente.

5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies

Uit de bevindingen in Hoofdstuk 4 kunnen de volgende conclusie getrokken worden:

- De regeling draagt bij aan de gestelde doelen.
- Het resultaat tot nu toe is in overeenstemming met het beoogde resultaat.
- De gestelde doelen zijn helder geformuleerd en goed bruikbaar voor de beoordeling van een aanvraag.
- De regeling voldoet aan de vooraf opgestelde kaders.
- Het argument om van elkaar te leren weegt zwaarder dan het argument dat het moeite kost om mensen bij elkaar te krijgen om samen een aanvraag te doen. We veranderen deze samenwerkingseis daarom niet.
- Er is blijkbaar behoefte aan extra financiële ondersteuning voor projecten op het gebied van opwek van duurzame energie of productie van groengas. Maar er zijn al landelijke regelingen voor de opwek van duurzame energie. In de provincie Drenthe wordt bovendien momenteel gewerkt aan een regeling om de productie van groengas te vergemakkelijken. Op het gebied van advies en begeleiding voor deze projecten blijft er wel een behoefte bestaan waar nog geen subsidieregelingen voor zijn.
- De staatssteuntoets en de TAM melding kunnen zonder problemen worden uitgevoerd.
- De interne samenwerking binnen de organisatie is heel goed verlopen.
- De regeling is laagdrempelig.
- De contactpersoon landbouw (gestart in mei 2023 binnen het team Economische Zaken) heeft duidelijk een toegevoegde waarde als het gaat om de dienstverlening aan boeren en ondersteuning in de landbouwtransitie.

5.2 Aanbevelingen

Uit de voorgaande hoofdstukken komen onderstaande aanbevelingen voort.

5.2.1 *Subsidieplafond*

In de regeling moet het subsidieplafond aangepast worden van € 300.000 naar € 550.000 omdat er op 1 januari 2024 € 250.000 extra beschikbaar is gekomen.

5.2.2 *Beoordeling*

Bij de presentatie van het project aan het expertteam zou tenminste één van de betrokken boeren met kennis van de inhoud aanwezig moeten zijn. Alleen een procesbegeleider die het projectplan voor een groep boeren heeft geschreven is niet voldoende.

5.2.3 *Tekst van de regeling*

Ter verduidelijking van de regeling kan in de toelichting over artikel 6 opgenomen worden dat projecten gericht op het opwekken van groene elektriciteit of de productie van groengas op dit moment niet voor deze regeling in aanmerking komen.

5.2.4 Communicatie

De subsidieregeling is op diverse manieren onder de aandacht gebracht. Om de beoogde resultaten te blijven behalen is het goed om actief te blijven communiceren over de mogelijkheden en openstellingen van de regeling.

5.2.5 Overig

Projecten gericht op de productie van Groen Gas vallen niet binnen de kaders van de subsidieregeling Toekomstgerichte Landbouw. Maar er blijkt wel behoefte te zijn aan extra financiële ondersteuning, advies en begeleiding. We gaan onderzoeken wat nodig is om projecten gericht op de productie van Groen Gas van de grond te krijgen.

Bronnen

- Ingediende aanvragen en toegekende aanvragen
- Alle aanvragers
- Medewerkers SWO (juridische zaken, dienstverlening, communicatie, financiën, FLO/EZ en SBC/Fysiek)
- Leden van het expertteam
- Bestuurder programma Samen Vooruit

Bijlagen

1. De kaders van de regeling
2. De subsidieregeling